

24.12. Kristuksen syntymän juhlan aatto

Päivän epistola

(Hepr. 1: 1 – 12)

”Monet kerrat ja monin tavoin Jumala muinoin puhui isillemme profeettojen suulla, mutta näinä viimeisinä aikoina hän on puhunut meille Pojassaan, jonka hän on pannut kaiken perilliseksi ja jonka välityksellä hän myös on luonut maailmat. Poika on Jumalan sädehtivä kirkkaus, hänen olemuksensa kuva, ja hän ylläpitää kaikkea olemassa olevaa sanansa voimalla. Toimitettuaan puhdistuksen synneistä hän on asettunut korkeuksissa istuimelleen Majesteetin oikealle puolelle. Näin hänestä on tullut enkeleitä suurempi, yhtä lailla kuin hänen saamansa nimi on enkelien nimiä ylhäisempi. Ei Jumala ole yhdellekään enkelille milloinkaan sanonut: - Sinä olet minun Poikani, tänä päivänä minä sinut synnytin. Ei myöskään näin: - Minä olen oleva hänen Isänsä, ja hän on oleva minun Poikani. Kun Jumala jälleen tuo Esikoisensa maailmaan, hän sanoo: - Kaikki Jumalan enkelit kumartakoot häntä. Enkeleistä hän sanoo näin: - Hän tekee enkelinsä tuuliksi, palvelijansa tulenliekeiksi. Mutta Pojastaan hän sanoo: - Jumala, sinun valtaistuimesi pysyy ajasta aikaan, ja sinun kuninkaanvaltikkasi on oikeudenmukaisuuden valtikka. Sinä rakastit oikeutta ja vihasit vääryyttä. Sen tähden Jumala, sinun Jumalasi, on voidellut sinut riemun öljyllä, sinut, ei kumppaneitasi. Ja myös näin: - Sinä, Herra, laskit alussa maan perustukset, sinun kättesi työtä ovat taivaat. Ne katoavat, mutta sinä pysyt. Ne kaikki kuluvat kuin vaate, sinä käärit ne kokoon kuin päällysviitan, ne vaihdetaan niin kuin vaate. Mutta sinä olet iäti sama, sinun vuotesi eivät lopu.

”Monet kerrat ja monin tavoin” ilmaisee, että Jumalan ilmoitus Vanhassa testamentissa koostuu pienistä osasista, jotka on annettu eri tavoin. Jumala puhui Pyhän Hengen kautta laissa ja profeettojen suulla johdattaen kansaansa suurempaan totuuteen. ”Isillemme” tarkoittaa israelilaisten kantaisiä. Tekstimuoto ei edellytä, että vastaanottajat ovat nimenomaan juutalaisia, sillä esimerkiksi Paavali käytti samaa ilmaisumuotoa kirjoittaessaan entisille pakanoille (1. Kor. 10: 1), usko oli tehnyt israelilaisten esi-isistä myös entisten pakanoiden esi-isiä. Usko on tuonut heidät hengellisen Israelin kansainyhteisön jäseneksi (Gal. 3: 29).

Yleensä ilmaisu ”näinä viimeisinä aikoina” viittaa aikojen loppuun, mutta varhaisessa kirkossa se tarkoitti myös Kristuksen kuoleman ja ylösnousemuksen jälkeistä aikaa. Hän puhuu ainoan Poikansa kautta. Tekstiyhteys antaa ymmärtää, että Kristus on Jumalan viimeinen sana maailmalle. Teksti myös korostaa Pojan osuutta maailman luomisessa. Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että teksti ensin mainitsee olemisen perillisenä ja sitten osallisuuden luomiseen, vaikka asiallisesti ne ovat päinvastoin.

Ensin luotiin maailma ja perilliseksi Hän tuli ”asettuessaan korkeuksissa istuimelleen”, siis kärsimyksensä jälkeen (Room 8: 17). Tekstissä on muoto: ”luonut maailmat”. Tämä edellyttää useamman maailman olemista. Uskontunnustuksessa sanotaan: ”kaiken näkyvän ja näkymättömän Luojaan”. Vielä yksi huomio: se sana, mitä luotiin, voidaan kääntää kahdella eri tavalla, joko maailmana tai aikakautena. Asiatyhteys osoittaa, että tässä puhutaan maailmasta.

Osa tutkijoista on ehdottanut, että jakeet kolme ja neljä, ehkä myös jae kaksi, ovat muodostaneet jumalanpalvelusveisun, jota heprealaiskirjeen kirjoittaja on käyttänyt luodessaan tekstiään.

Pojasta todetaan Hän olevan ”Jumalan sädehtivä kirkkaus”. Teksti on voinut saada vaikutteita Viisauden kirjasta (Viis. 7: 26). Tämä on todennäköisesti passiivinen olomuoto eli Poika heijastaa Isän kirkkautta. Nikean uskontunnustuksen sanat ”valo valosta” kertoo tästä asiasta. Pojalla on kuitenkin myös aktiivinen toiminta, kun ”hän ylläpitää kaikkea olemassa olevaa sanansa voimalla”, tämä todennäköisesti viittaa siihen, mihin Hän on luomisprosessissa ollut mukana. Tässä käytetty kieli muistuttaa Sananlaskujen kieltä, kun siinä kerrotaan Viisauden syntymisestä ja läsnäolosta luomisessa (vrt. Sananl. 8: 22 – 31). Myös Johanneksen evankeliumin alku kertoo, että ”kaikki syntyi Sanan voimalla” (Joh. 1: 1 – 3).

Seuraavaksi siirrytään Kristuksen toimintaan pelastajana. ”Toimitettuaan puhdistuksen synneistä” on Pojan toiminnan tärkein asia, sillä tarkoitetaan Pojan kuolemaa uhrina. Tämä on Kristuksen papillisen toiminnan tärkein asia. Sen jälkeen ”hän on asettunut korkeuksissa istuimelleen Majesteetin oikealle puolelle. Näin toteutuu Psalmien kirjan ennustus (Ps. 110: 1). Kristuksen asema korkeuksissa on meidän toivomme perusta.

Jae neljä on ymmärrettävä oikein. Siinä ajattelumalli on juutalainen. Sen mukaan nimi ilmaisee persoonan olemuksen. Nyt kyseinen nimi on Poika, vaikka teksti ei sitä suoraan mainitse. Tätä ei saa ymmärtää sillä tavoin, että Jumala olisi adoptoinut Pojan tämän kuoleman, ylösnousemuksen ja taivaaseenastumisen jälkeen! Nyt esille tulee Heprealaiskirjeen tarkoitus. Sen kirjoittaja vastustaa niitä, jotka uskoon tulon jälkeen aikovat luopua tästä uskosta, luopua Jeesuksen Kristuksen opetuksesta. Juutalaisessa ajattelussa enkelit toivat sanoman (vrt. Hepr. 2: 2). Nyt kirjoittaja haluaa osoittaa, että mitään sanomaa, joka kumoaa Jeesuksen opetuksen, ei voi pitää oikeana. Tämän osoittaa teksti: ”hänen saamansa nimi on enkelien nimiä ylhäisempi”. Vaikka joku väittäisi olevansa enkeli, niin jos hänen opetuksensa poikkeaa Kristuksen opetuksesta, niin se on väärää opetusta. Pojan nimi on siis enkeleitä suurempi jo Hänen ollessaan ihminen. Heprealaiskirjeen ”Poika” on Filippiläiskirjeessä ”Herra” (Fil. 2: 11).

Teksti voi liittyä myös kysymykseen papistosta. Heprealaiskirje voi korostaa uuden liiton pappien ylivertaisuutta verrattuna vanhan liiton papistoon. Juutalaisessa ajattelussa nähtiin, että enkelit taivaassa toteuttavat jumalanpalvelusta. Nyt kirjoittaja ehkä todistaa, että nyt taivaissa vaikuttaa Kristuksen pappeus.

Tekstimme alkuosa osoittaa, että uusi liitto on vanhaa liittoa ylempi. Vanha liitto on aloitus ja epätäydellinen, uusi liitto on lopullinen ja täydellinen. Uudessa liitossa ihminen voi Kristuksen kautta astua taivaan todellisuuteen.

Jeesuksen ylemmyyttä suhteessa enkeleihin perustellaan seitsemällä Vanhan testamentin tekstillä. Muodoltaan nämä lainaukset muistuttavat Qumranin yhteisön käyttämää lainauskokoelmaa. Tällaista kokoelmaa on todennäköisesti käytetty opetuksen apuna tai sillä on puolustettu opetusta. ”Sinä olet minun Poikani, tänä päivänä minä sinut synnytin” (Ps. 2: 7) on todennäköisesti ollut alun perin Juudan kuninkaan kruunausteksteistä. Ajatus löytyy profeetta Samuelilta (2. Sam. 7: 14), jossa kuvataan Jumalan ja daavidillisen hallitsijan suhdetta isän ja pojan välisenä suhteena. Noustessaan valtaan hänestä tuli siis Jumalan poika. Psalmin kaksi toisessa jakeessa mainitaan voideltu ja täksi voidelluksi ymmärrettiin jakeen seitsemän Poika. Näin juutalaisuudessa messiaan ymmärrettiin nousevan Daavidin suvusta. ”tämä päivä” tarkoittaa Kristuksen ylösnousemisen jälkeen sitä päivää, jolloin Kristus korotettiin istuimelleen tai ikuisuutta. Nikean uskontunnustus määrittää asiaa näin: ”Uskon yhteen Herraan, Jeesukseen Kristukseen, Jumalan ainoaan Poikaan, joka on syntynyt Isästä ennen aikojen alkua, valo valosta, tosi Jumala tosi Jumalasta, syntynyt, ei luotu, joka on samaa olemusta kuin Isä ja jonka kautta kaikki on saanut syntynsä.”

Kolmas lainaus Vanhasta testamentista on yhdistelmä profeetta Moosekselta ja Psalmeista (5. Moos. 32: 43; Ps. 97: 7, Septuagintan mukaan): ”Kaikki Jumalan enkelit kumartakoot häntä.” Todennäköisesti ajankohta tälle kumartamiselle on Kristuksen korottaminen, ei Hänen syntymisensä maailmaan eikä Hänen toinen tulemisensa maailmaan. ”Esikoinen” on ymmärrettävä niin, että Hän on yksi ja ainoa iankaikkinen Poika.

Neljäs lainaus koskee enkelien tehtävää: ”Hän tekee enkelinsä tuuliksi, palvelijansa tulenliekeiksi.” Lainaus on Psalmeista (Ps. 104: 4, Septuaginta). Enkelin tehtävä voi muuttua, mutta Pojan tehtävä on ikuinen. Apokryfinen neljäs Esran kirja kertoo tästä muutoksesta (4. Esra: 8: 21 – 22).

”Jumala, sinun valtaistuimesi” voitaisiin ajatuksena ehkä kääntää: Jumala on sinun valtaistuimesi. Tämäkään käännös ei ole oikea. Lainaus on psalmeista (Ps. 45: 7 - 8). Keskeisenä tässä lainauksessa on se, että Jumalan valtaistuin on ikuinen. Tällä istuimella Poika on oleva myös ikuisesti.

Seuraava lainaus kuvaa Poikaa luoja, se on jälleen psalmeista (Ps. 102: 26 – 28; kts. myös Jes. 51: 6). Psalmi kuvaa siinä Jumalaa (Herra) luoja, mutta Heprealaiskirjeen kirjoittaja tarkoittaa lainauksellaan Poikaa. Jumalan pysyvyys kuvaa nyt Pojan pysyvyyttä. Viimeinen lainaus ei kuulu tämänpäiväiseen tekstiimme.

Päivän evankeliumi

(Luuk. 2: 1 – 20)

”Siihen aikaan antoi keisari Augustus käskyn, että koko valtakunnassa oli toimitettava verollepano. Tämä verollepano oli ensimmäinen ja tapahtui Quiriniuksen ollessa Syyrian käskynhaltijana. Kaikki menivät kirjoittautumaan veroluetteloon, kukin omaan kaupunkiinsa. Niin myös Joosef lähti Galileasta, Nasaretin kaupungista ja meni verollepanoa varten Juudeaan, Daavidin kaupunkiin Betlehemiin, sillä hän kuului Daavidin sukuun. Hän lähti sinne yhdessä kihlattunsa Marian kanssa, joka odotti lasta. Heidän siellä ollessaan tuli Marian synnyttämisen aika, ja hän synnytti pojan, esikoisensa. Hän kapaloi lapsen ja pani hänet seimeen, koska heille ei ollut tilaa majapaikassa. Sillä seudulla oli paimenia yöllä ulkona vartioimassa laumaansa. Yhtäkkiä heidän edessään seiso Herran enkeli, ja Herran kirkkaus ympäröi heidät. Pelko valtasi paimenet, mutta enkeli sanoi heille: ”Älkää pelätkö! Minä ilmoitan teille ilosanoman, suuren ilon koko kansalle. Tänään on teille Daavidin kaupungissa syntynyt Vapahtaja. Hän on Kristus, Herra. Tämä on merkinä teille: te löydätte lapsen, joka makaa kapaloituna seimessä.” Ja samalla hetkellä oli enkelin ympärillä suuri taivaallinen sotajoukko, joka ylisti Jumalaa sanoen: -Jumalan on kunnia korkeuksissa, maan päällä rauha ihmisillä, joita hän rakastaa. Kun enkelit olivat menneet takaisin taivaaseen, paimenet sanoivat toisilleen: ”Nyt Betlehemiin! Siellä me näemme sen, mitä on tapahtunut, sen, minkä Herra meille ilmoitti.” He lähtivät kiireesti ja löysivät Marian ja Joosefin ja lapsen, joka makasi seimessä. Tämän nähdessään he kertoivat, mitä heille oli lapsesta sanottu. Kaikki, jotka kuulivat paimenten sanat, olivat ihmeissään. Mutta Maria kätki sydämeensä kaiken, mitä oli tapahtunut ja tutkisteli sitä. Paimenet palasivat kiittäen ja ylistäen Jumalaa siitä, mitä olivat kuulleet ja nähneet. Kaikki oli juuri niin kuin heille oli sanottu.”

Tämä kertomus on esimerkki Luukkaan toiminnasta. Hän yhdistää Mariaa ja Joosefia koskevat kertomukset Nasaretiin ja esittää, että Jeesus syntyi Betlehemissä. Nämä tapahtumat hän liittää

historiallisiin henkilöihin: keisari Augustukseen ja Syyrian käskynhaltijana toimineeseen Quiriniukseen. Teksti jakautuu kolmeen osaan: Jeesuksen syntymään, enkelien kertomukseen Jeesuksen merkityksestä sekä paimenten toimintaan, joka seurasi enkelien ilmestystä. Kertomuksen tärkein kohta on ilmoitus Jeesuksesta. Hän on Daavidin sukuun kuuluva Messias, joka tuo lopun ajan rauhan. Tämän ilmoituksen vastaanottavat alhaiset paimenet ja mietiskelevä Maria, joka antaa muodon rauhalle.

Tekstissä on historiallinen ongelma. Quirinius oli Syyrian käskynhaltijana vuosia 6 – 7 j.Kr, ei Herodes Suuren aikana, joka hallitsi 37 – 4 e.Kr. Augustuksen hallintoaikana ei tiedetä olleen koko valtakunnan väestönlaskentaa. Toisaalta tiedämme, että vuonna 6 Quirinius suoritti verotuksen uudistuksen Juudeassa. Lisäksi tiedämme, että paikoitellen Rooman valtakunnassa suoritettiin väestönlaskentoja verotuksen takia ja ne kestivät pitkiä aikoja. Lisäksi Quirinius on voinut olla Syyriassa aikaisemmin, vaikka siitä ei ole tietoa tai hän on vaikuttanut asiaan joltain muuta kautta.

Luukas kirjoitti evankeliuminsa liki seitsemänkymmentä vuotta näiden tapahtumien jälkeen. Hän on yhdistellyt tietämiään asioita ja hän on voinut tehdä myös historiaan liittyviä virheitä. Hänen mielenkiintonsa ei ollut suuntautunut historiaan, vaan siihen, miten lupaukset toteutuvat historiassa.

Keisari Augustuksen hallitusajasta alkaa pitkä rauhallinen kausi Rooman valtakunnassa, niin sanottu Pax Romana. Teksti rinnastaa Augustuksen rauhan ajan aloittajana Jeesukseen, Pelastajaan, joka tuo rauhan. Luukkaan kirjoittaessa evankeliumiaan Augustusta arvostettiin hänestä alkaneen rauhan takia.

Teksti korostaa, että Joosef kuului Daavidin sukuun, sen takia hänen piti mennä Daavidin kaupunkiin, Betlehemiin ilmoittautumaan veroluetteloon. ”Hän synnytti pojan, esikoisensa.” Teksti ei edellytä, että Maria olisi Jeesuksen syntymän jälkeen synnyttänyt uusia lapsia. Kyseessä on tekninen tapa ilmoittaa, että Jumalalla oli täysi oikeus lapseen, sillä tämä oli esikoinen (vrt. 4. Moos. 3: 11 – 13). Jeesuksen kapaloiminen on sama asia, minkä Viisauden kirja (Viis. 7: 4) mainitsee tehdyn Jeesuksen esi-isälle, kuningas Salomonille. Lapsen laittaminen seimeen muistuttaa Jesajan kirjaa: ”Härkä tuntee omistajansa ja aasi isäntänsä seimen, mutta Israel ei tunne, minun kansani ei tajua” (Jes. 1: 3).

Paimenten oleminen yöllä ulkona ei kerro mitään vuodenajasta. Enkelin ilmestyminen paimenille heijastaa sitä, mitä tapahtui Daavidille (1. Sam. 16: 1 – 12). Paimenet olivat sen ajan yhteiskunnan alempiarvoisia jäseniä. Mutta Jumalan silmissä he olivat oikealla tavalla yksinkertaisia, siis vailla syntiä. Samalla kannattaa muistaa, että myös patriarkka Jaakob, Mooses ja Daavid olivat paimenia. Profeetta Samuel meni Betlehemiin Iisain luo voitelemaan Israelin uuden kuninkaan. Hän

valmistautui voitelemaan jonkun Iisain vanhemmista pojista kuninkaaksi. Herran valinta ei kuitenkaan osunut kehenkään heistä, vaan kuninkaaksi voideltiin silloin paimenena toiminut Daavid. Nyt enkeli ilmestyy paimenille Betlehemin seudulla.

Enkelit tuovat sanoman ilosta. ”Tänään” osoittaa, että Jumalan pelastava toiminta ei tapahdu jossain kaukaisessa tulevaisuudessa, vaan toimii jo tässä ajassa. Jeesusta kuvataan tässä kolmella kristilliseen uskoon perustuvalla merkillä. Vapahtaja on syntynyt. Vapahtaja on siis Kristus, Herra. Vapahtaja ei siis ole rauhantuoja tunnettu Rooman keisari Augustus. Vapautus tarkoittaa pelastusta synnistä ja mahdollisuutta olla Jumalan yhteydessä. Kristuksessa toteutuu myös Jumalan läsnäolo syntisten kanssa. Sanaan Herra liittyy tässä asia, mikä tekee siitä isomman asian, kuin me tavallisesti tästä sanasta ajattelemme. Kreikan sana Kyrios (Herra) käytetään Vanhan testamentin varhaisessa kreikankielisessä käännöksessä (Septuaginta), kun Jumalaa kuvaava nelikirjaiminen sana (hepr. ”yhwh”) kirjoitettiin kreikaksi. Teksti siis kertoo Jumalan syntymisestä ihmiseksi.

Jeesuksessa Jumala tuo lopun ajan rauhan mahdollisuuden ihmisille. Tämä rauha ei tule aseiden avulla vaan Jeesuksen ratsastaessa Jerusalemiin omiin kärsimyksiinsä (vrt. rauha Luuk. 19: 38). Jeesuksen syntymä ihmiseksi on Jumalan armon osoitus ihmisille. Se merkitsee rauhaa taivaassa, sillä vihamielinen ihminen on yhdistynyt Jumalan kanssa. Se merkitsee rauhaa maan päällä, sillä Jeesus itse on rauha (vrt. Luuk. 24: 36).

Paimenet enkelien innoittamina lähtevät Betlehemiin. He löytävät enkelin ilmoituksen mukaisesti lapsen, joka makasi seimessä. Paimenet kertoivat ilmestyksestään läsnäolijoille. ”Maria kätki sydämeensä kaiken, mitä oli tapahtunut, ja tutkisteli sitä.” Vanhempi suomennos on: ”kätki kaikki nämä sanat”. Kummatkin suomennokset voivat olla oikeita, sillä tässä yhteydessä käytetty kreikkalainen sana voidaan ymmärtää sekä merkityksessä ”sana” että ”tapahtuma”. Hän ei heti ymmärtänyt kaikkea tapahtunutta ja kerrottua. Sama tapahtuneen ”kätkeminen” Marian sydämeen toistuu myöhemmin Jeesuksen ollessa kaksitoistavuotiaana temppelissä (Luuk. 2: 51). Teksti osoittaa, että Marian ymmärrus ja usko kasvaa vähitellen. Hän on meille malli, miten voimme kasvaa uskossamme. Betlehem sana merkitsee suomennettuna ”leivän taloa”. Ortodoksisessa käsityksessä Kristus on elämän leipä. Paimenet löysivät taivaallisen leivän.

Paimenet ovat myös kuva Kirkon piispoista ja papeista, joiden tehtävänä on julistaa Kristuksesta maailmalle. Pyhä Ambrosius Milanolainen toteaa, että paimenien sanoma vahvisti Marian omaa uskoa. Ambrosius kysyy: ”Jos Maria itse oppi paimenilta, miksi niin monet ihmiset kieltäytyvät vastaanottamasta Kirkon pappien opetusta?”